

НЕУМОРНО ТРАГАЊЕ ПО ГРАДИ

"Ако ги земеме постарите архитекти - истакна професорот Константиновски - ме воодушевува Артемушкин со неговите промислени проекти, со своите навистина мајсторски дела, каде што размислува за секој детаљ, а од современите архитекти постојат голем број творци кои ја издигнаа цела Македонија на европско и на светско ниво".

Непосредно по ослободувањето, во Македонија постоеле само тројца архитекти, а сега имаме околу 4.000, а тоа е огромна разлика.

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

Двете книги "Градители во Македонија, XVIII-XX век" од професорот Георги Константиновски им се посветени на

градителите на Македонија, почнувајќи од прочуените мајстори со нивните тајфи, потоа на градителите кои живееле надвор од државата, а граделе во неа, како и оние кои биле активни меѓу двете светски војни, сè до оние кои создавале од 1944 година до крајот на XX век. Авторот на книгите настојувал за секој градител поодделно да даде библиографски податоци, информации за нивното движење во службата, за позначајните реализирани објекти, како и стручните и општествените признанија.

Книгите имаат фактографски, историски, едукативен и енциклопедиски карактер, во нив се застапени и фотографии во колор од објекти и од личности, како и основи, пресеци и цртежи. Поттикнуват од мислата дека книгите ќе бидат покорисни ако се најдат и надвор од Македонија, про-

фесорот Константиновски се одлучил и за англиски превод на воведите од поглавјата, со што ќе се постигне и вистинската цел - да се доближи до севкупната културна јавност и надвор од нашава земја.

ИСТРАЖУВАЊЕ

Овие две книги претежно им се наменети на архитектите, меѓутоа според начинот на изложување и обработка можат да се најдат во секое семејство, бидејќи покрај историското имаат и едукативно значење.

"Многу пати сум кажал дека сум проектант - вели професорот Константиновски - и дека не се занимавам со пишување, меѓутоа се најдов во ситуација да се лоцирам себе си меѓу две генерации, меѓу постарата генерација која дојде од Белград и Загреб и овдешната прва скопска генерација на која ѝ припаѓам. Кога дојде моментот да напишам статија за Архитектонскиот факултет, бидејќи сум професор по станбени и угостителски објекти, стапил во контакт со постарите архитекти и тогаш ми дојде идеја - зошто да не ги искористам луѓето и лично од

нив да добијам веродостојни податоци за да напишам книга за нивното творештво. На почетокот беа 21 архитект, меѓутоа излегоа многу повеќе и кога завршив со нив тогаш решив историски да се вратам назад со една генерација, а тоа е генерацијата која твореше меѓу двете светски војни. Претпоставував дека нивниот број ќе биде мал, но произлезе дека има многу повеќе и поради тоа долго време работев во Архивот на Скопје, при што открив неколку стотини архитекти од таа генерација. Кога го завршив и тоа, истражував малку и за тајфите. Идеја ми беше книгите да ги завршам со XX век, почнувајќи од тајфите од крајот на XVII век. Тука се опфатени неколку стотина ими-

ња, не можам прецизно да кажам колку".

Тежнението на професорот Константиновски беше токму во тоа, сите градители кои твореле на македонска почва, без оглед на нивната националност и вера да си најдат свое место во книгите. Информациите за тајфите, авторот главно ги презел од историските книги, дури стапил во контакт и со нивните роднини, а лично направил истражувања во две села кои му биле дополнително на оваа материја.

"Се обидував да бидам оригинален, а не класично да ги внесам работите. Во книгите може да се забележи дека ги претставувам на друг начин, ги лоцирам во временски периоди. Кога ја об-

ТЕЛИТЕ НА МАКЕДОНСКА ПОЧВА

работував материјата од двете светски војни делата ги знаев, меѓутоа до ден денес трагам за архитектите и немам комплетни податоци. За некои сепак нешто открив. Интересен е случајот за еден од најплодните градители, Иван Артемушкин, од руско потекло, роден во Санкт Петербург. За него никој не знаеше ништо да ми каже. Тој во Скопје, меѓу двете светски војни, изградил околу 150 објекти. За неговото потекло дознав сосема случајно кога ја пронајдов ќерка му која живее во Париз, со која се допишував и ми ги даде податоците за татко ѝ, објаснува професорот Константиновски.

МАЈСТОРСКИ ДЕЛА

Во текот на изминативе два века постоеле златни времиња за архитектурата, како и време кога градењето стагнирало.

"Не би се навраќал на времето на градење меѓу двете светски војни - додава професорот Константиновски - бидејќи тогаш, главно, се проектирале индивидуални куќи, а покапитални објекти, како што се, Собранието на Република Македонија, Железничката станица, Офицерскиот дом, биле проектирани од централата на поранешна Кралевина Југославија, кога постоеше Проектанско биро во Белград при Владата. Она што остануваше за нашите стручни лица во Македонија беше проектирањето индивидуални куќи. Златниот период кога најмногу се градеше можам да го лоцирам околу 70-тите години, кога од урнатини Скопје прерасна во модерен град. И тој период на градби и на внесени идеи не се повторени. Денес е ужасна и хаотична состојбата во градежништвото, не-

ма ред на градење, граѓаните на Скопје забележуваат дека многу лошо се гради во нивниот град, а тоа е производ на целата ситуација во нашата држава".

На авторот Константиновски, како лице кое припаѓа на архитектонската бранша, од сите изградени објекти силен впечаток му остава Градската болница од градителот Иблер, за кој смета дека е објект од светско ниво. Тој ја почитува чистата архитектура, без украси и декорации, а тоа дело личи како да е изградено сега, иако потекнува од 1931/1932 година.

"Ако ги земеме постарите архитекти - истакна професорот Константиновски - ме воодушевува Артемушкин со неговите промислени проекти, со навистина мајсторските дела каде што размислува за секој детаљ. Тука можам да го спомнам и Михајловиќ, а од модерните и од современите архитекти има голем број творци кои изградиле исклучителни објекти, дела кои ја издигнаа Македонија на европско и на светско ниво.

Во книгите може да се забележи дека во Македонија повеќе граделе странски отколку домашни градители. Меѓутоа, до пред Втората светска војна Македонија беше феудална земја, така што немавме ниту интелектуалци. Непосредно по ослободувањето во државава имаше само тројца архитекти, а денес има околу 4.000, што е огромна разлика. Тоа не треба да не чуди, такво било времето, бевме под владеење на сите околни наши 'пријатели' - соседи, меѓутоа откако Македонија стана слободна се зеде силен замав во сите полиња - науката, културата, творештвото итн. Сега имаме извонреден капацитет и особено ме радува што младите

Третиот том на книгата "Градители во Македонија XXI век" е во подготвителна фаза. Во неа свое место ќе имаат и Македонците - архитекти, кои живеат и работат надвор од Македонија. Единствено што треба да направат е да се јават на е-маил адресата на издавачката куќа "Табернакул" contact@tabernakul.com.mk и да пополнат соодветен формулар.

архитекти кои завршуваат, се далеку поедуцирани од оние поранешните, затоа што времињата се толку променети. Но, кај нас е позната состојбата со вработувањето, и тоа не е проблем само за архитектите. Тоа се чувствува во сите пори на животот, младите луѓе завршуваат факултети и чекаат работа. Меѓутоа, карактеристика за архитектите е тоа што тие се така едуцирани што можат да работат било што и било каде. Во основа тоа се естети и многу се прецизни во својата работа".

Професорот Константиновски планира да напише уште една книга, посветена на градители на Македонија.

"Многу пати кога се среќавам со колегите ме прашуваат за третата книга, меѓутоа тоа многу не ми влијае за да ја почнам, туку навистина почувствував потреба за тоа бидејќи има многу млади исклучително талентирани архитекти, за кои е штета да останат незабележани. За неа имам подготвено специјални формулари, кои сакам да дојдат до сите архитекти во Македонија и до македонските архитекти кои работат во странство. Сакам максимално да ги соберам сите информации за работата на нашите сонародници, така што практично со трите книги ќе биде заокружена материја, која е многу драгоценa за една држава", додаде професорот Константиновски.